РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1893.
"СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 Grand St., Jersey City, N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA"
("LIBERTY")
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 Grand St., Jersey City, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

Урядовий орган Українського Народного Союза -- "SVOBODA" -- Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXV. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., второк 15-го мая 1917. Ч. 56. VOL. XXV. JERSEY CITY, N. J., Tuesday, May 15, 1917. No. 56.

ДО ФРАНЦІЇ ВІДІЙДЕ АРМІЯ ДОБРОВОЛЬЦІВ.

Рада робітників і жовнірів заявила ся проти коаліційного кабінету.

Російське провізоричне правительство грозить уступленем.

В РОСІЇ РОЗДІЛИЛИ СЕЛЯНИ САМОВІЛЬНО 150 МІЛІОНІВ АКРІВ ЗЕМЛІ.

В РОСІЇ.

РАДА УХВАЛИЛА СКЛИКАТИ МИРОВУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

ПЕТРОГРАД, 11. мая. — **На вчерашнім повнім засіданю головного екзекутивного комітету ради делєґатів робітників і жовнірів ухвалено скликати загальну мирову конференцію і також вислати делєґатів на конференцію соціялістів у Стокгольмі.**

Головні ухвали приняті радою звучать:

1. Скликати конференцію соціялістів.

2. Візвати всі соціялістичні партії, щоби вислали на конференцію своїх представителів.

3. Утворити окрему комісію зложену з представителів екзекутивного комітету і по одному членови з кождої соціялістичної партії. Задачею сеї комісії є уложити програму конференції.

4. Видати сейчас відозву до всіх народів на сьвіті і окрему відозву до соціялістів союзних держав в справі скликаня мирової конференції.

5. Вислати з рамени екзекутивного комітету ради делєґацію до Стокгольму в цїли навязаня близших зносин зі соціялістичними провідниками.

6. Мирова конференція має відбути ся в невтральній державі.

7. Комітет вважає головним услівєм доброго висліду такої конференції позволене дотичних правительств на вільний переїзд делєґатів. Тому комітет взиває, щоби кожда партія вистарала ся у свого правительства о вільний переїзд для свого делєґата.

Член головного виділу ради, Скобелев, удасть ся на конференцію в Стокгольмі.

ЛОНДОН, 13. мая. — **З Петроґраду доносять, що Скобелев, член головного виділу ради, удасть ся яко представитель ради делєґатів робітників і жовнірів на міжнародну конференцію соціялістів в Стокгольмі.**

На суботнійшнім засіданю Скобелев заявив, що він є вправді проти окремого мира з Німеччиною, але після його гадки війна може бути покінчена на підставі порозуміня між російською а німецькою демократією.

Вже передтим Скобелев заявив ся рішучо за покінченем війни і привернєнем загального мира в сьвіті. На закиди своїх противників, що він є за порозумінєм з Німеччиною, заявив Скобелев, що для загального мира він зійшов би ся не то зі Шайдеманом (провідник більшости німецьких соціялістів), але навіть зі самим чортом і з його мамою.

—o—

РАДА НЕ ХОЧЕ БРАТИ УЧАСТИ В ТВОРЕНЮ КОАЛЇЦІЙНОГО КАБІНЕТУ.

ПЕТРОГРАД, 12. мая. — **Внутрішне положенє в Росії дуже критичне помимо того, що дума розпочала засіданє і що президент думи та инші провідники народа горячими промовами взивали нарід підпирати провізоричне правительство і дальше вести війну. Здаєть ся, що над пропастию, яка ділить від себе правительство і радикальні елєменти, годі буде збудувати міст.**

Екзекутивний комітет ради делєґатів робітників і жовнірів рішив нині 23 голосами проти 22 не брати участи в творeню коаліційного кабінету і вести дальше опозицію супроти теперішного правительства.

Ся ухвала має бути ще предложена на засіданю повного виділу ради, але нема найменьших виглядів, щоби могло прийти до якогось порозуміня між правительством а крайнїйшими соціялістами.

ПРОВІЗОРИЧНЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО БЕЗСИЛЬНЕ.

ПЕТРОГРАД, 12. мая. — **Тертє між провідниками думи а представниками робітників і жовнірів війшло тепер в стадію дуже поважної кризи і ніхто не може нині сказати, який оборот візьме цїла справа.**

Посол Шульгін, говорячи вчера в думі про теперішне положенє Росії, сказав: „**Робітники і жовніри не мають довіря до провідників в думі. Тому правительство є зовсім безсильне і, так сказати би, увязнене у своїй власній хаті**".

Провізоричне правительство грозить уступленем.

ПЕТРОГРАД, 12. мая. — **Ходить чутка, що з приводу на скрізь опозицийного становища виділу ради члени теперішного кабінету носять ся з гадкою зовсім уступити.**

ТИСЯЧІ РОСІЙСЬКИХ ЖОВНІРІВ УТІКАЮТЬ З АРМІЇ.

ПЕТРОГРАД, 12. мая. — **Дезерція серед російських жовнірів прибирає застрашаючі розміри. Тисячі російських жовнірів покидають армію на вістку про діленє великих земельних посілостий між селян і удають ся домів, щоби упімнути ся і за своєю частиною. Всякі урядові остороги не мають на жовнірів жадного впливу.**

Також і рух за миром стає серед жовнірів щораз сильнійший. Щоби занобіти ширеню деморалїзації в армії, міністер війни, Ґучков, видав знова до армії манїфест, в якім говорить ся:

„**Люди, які ненавидять Росію, старають ся знищити здобутки армії і кричать за миром. Попросту розпочато формальну кампанію, яка має на цїли підкопати карність і послух в армії. Не слухайте зрадників, але старайте ся, щоби строгу карність удержати. Жовніри! Слухайте своїх старших, яких обовязком є строго карати всіх непослушних**".

СЕЛЯНИ РОЗДІЛИЛИ САМОВІЛЬНО ПОМІЖ СЕБЕ 150 МІЛІОНІВ АКРІВ ЗЕМЛІ.

ПЕТРОГРАД, 12. мая. — **Російські селяни поступають зовсім самовільно.** Всякі пересторги і упімненя зі сторони правительства і послів, щоби селяни ждали полагодженя справи поділу земель аж до рішеня її на конституційних зборах, показали ся даремними.

Після остнаних відомостий в цілій Росії селяни розділили вже поміж себе около 150 міліонів акрів землї.

Сконфіскованє і розділ великих посілостий переведено в богато околицях Росії на підставі ухвали місцевих орґанізацій. **Вісти про ділєнє землї спричинили ще більшу дезерцію в російській армії.**

Робітники йдуть за приміром селян.

Підчас коли селяни ділять землї, робітники розпочали також сильний рух, який має на цїли скріпити їх становище і запевнити їх положенє. **Робітничі товариства старають ся, щоби в кождій дирекції великої фабрики були також їх заступники. Заступники робітників мають рішаючий голос не лише тодї, коли розходить ся о услівя для робітників, але при веденю фабрики яко такої. Без їх дозволу фабрика не сьміє висилати своїх виробів.**

Заворушеня в Шлїсельбурґу.

ПЕТРОГРАД, 11. мая. — **В шлїсельбурськім окрузї вибухли поважні заворушеня.** Робітники і населенє домагають ся окремих прав. Повстанцї увязнили президента сього округа.

12 членів з ради делєґатів робітників і жовнірів удало ся до Шлїсельбурґу, щоби привернути спокій. Також президент ради Чхеїдзе виїхав до Шлїсельбурґу.

(Шлїсельбурґ становить передмістє Петроґраду, над долїшним бігом ріки Неви. В тім окрузї находять ся найбільші російські фабрики амуніції).

—o—

Родзянко запевнює союзні держави про вірність Росії.

ПЕТРОГРАД, 11. мая. — **Вчера з нагоди річниці отвореня першої думи відбуло ся надзвичайне засіданє думи.** На засіданю думи були присутні колишні посли, члени провізоричного правительства і заграничні дипльомати.

Президент Родзянко виголосив привітну промову, в якій представив становище Росії супроти її союзників. Він запевнив, що Росія буде вести війну до побідного кінця і позістане вірною своїм союзникам.

Відтак промовляв президент кабінету, кн. Львов, а по нїм міністер війни, Ґучков.

Міністер війни, Ґучков, признає, що Росія стоїть над берегом пропасти.

Міністер війни, Александер Ґучков, виголосив серед оплесків бесіду отсього змісту:

„На нещастє перше чувство надмірної радости з приводу революції уступило місце смуткови і боязни. Провізоричне правительство вияснило причину сього в останній своїй проклямації, вказуючи, що руйнованє давних форм публичного житя, якому положила конець революція, відбувало ся значно скорше нїж утворенє нових форм, які мали заступити попередні.

„Незвичайно сумною є та обставина, що знищенє обіймало політичну і суспільну орґанізацію держави скорше нїж був час на утворенє центральної власти, яка би перевела дїло відродженя.

„Як вийде держава зі сеї кризї? Се є задача, яка чекає розвязаня, від котрого зависить не лише угрунтованє здобутих вольностий, але також цїлий вислїд війни і будучність держави. В кождім случаю подвійна власть та спричинена нею анархія утруднює нормальне істнованє держави.

„**Наша убога держава веде боротьбу серед незвичайно тяжких обставин і підчас внутрішного перевороту, якого передтим ніхто не видів. І лише сильна державна власть, оперта на довірю цїлого народа, може вирятувати державу.**

„**Ми одержали страшний спадок по старім режимі, який не був всилї правити державою в часї мира, а тим меньше підчас війни.**

„**Всї ми знаємо услівя, під котрими наша хоробра армія боронила кождої стопи російської землї, і як вона по геройськи веде дальшу боротьбу, не тратячи надїї. Ще трохи зусиль і то зусиль цїлої держави, а ворог буде побитий. Але заки зробимо зусиля, мусимо знати про все.**

„**Ми надїяли ся, що наша військова сила вийде після останних переворотів скріплена та що нова розумна карність злучить армію сильно до купи. Однак се не стало ся. Мусимо отверто признати ся, що наша військова сила є ослаблена і розбита. Вона терпить тусаму хоробу що й держава, а іменно, подвійна власть і анархія, з тою ріжницею, що тут хороба є значно сильнїйша.**

„**Воно не є ще запізно, щоби її вилїчити, але не сьмієть ся втратити анї хвилинки. Сї, що не здають собі справи з того, що вони роблять, кидають клич „мир на боєвім фронтї а війна в державі". Сї люди ведуть аґітацію, щоби за всяку цїну осягнути мир і домову війну.**

„**Клич повинен бути: „війна на фронтї а мир в державі".**

„**Панове! Недавно тому побачили ми, що наша вітчина находить ся в небезпецї. Від того часу зробили ми ще один крок дальше і наша вітчина опинила ся над пропастию".**

Міністер Мілюков про заграничну політику Росії.

ПЕТРОГРАД, 12. мая. — На жаданє кількох делєґатів армії, які відбувають в Петроґрадї під сю пору наради, міністер Мілюков дав поясненя щодо заграничної політики Росії. Між иншим він заявив отсе:

„**Між Росією і її союзниками істнують тайні умови. Їх не можна подавати до відомости загалу, бо се принесло би шкоду не лише союзним державам, але й справі російської демократії.**

„**Наші союзники вповні годять ся з Росією щодо точки, що цїлию війни є забезпечити народам право свобідного розвою.**

„Такі справи, як „здобутки і відшкодованя", повинні наші союзники точно близше розяснити. На примір, чи союзні держави домагають ся, щоби ті, що знищили краї, покрили зроблені ними шкоди.

„**Союзні держави зразу дуже радували ся революцією в Росії. Але небаром опісля вони почали бояти ся, що в Росії візьмуть верх елєменти, які є прихильно настроєні супроти Німеччини. Жерелом їх страху є також нелад в области поживи і амуніції.**

„На підставі достовірних донесень положенє Німеччини є критичне.

„Японія не має наміру нападати на Росію. Її вся увага звернена на далекий схід.

„**Злучені Держави дають Росії военну позичку під незвичайно корисними услівями. Крім того Злучені Держави висилають до Росії інжинірів, які переведуть орґанізацію сибірської зелїзниці і будуть помічні також в инших галузях промислу".**

Ґенерал Корнїлов уступив.

ПЕТРОГРАД, 13. мая. — **Ґенерал Корнїлов, командант ґарнізону в Петроґрадї, уступив нині зі свого становища. Яко причину свого уступленя подав ґен. Корнїлов неможливе його положенє з приводу поступованя ради. Рада делєґатів робітників і жовнірів видала була іменно розпоряджене, що всї розкази ґен. Корнїлова мусять бути найперше затверджені виділом ради.**

Уступаючи, ґен. Корнїлов заявив: „А тепер нехай переберуть тамті на себе відповідальність".

Ґен. Корнїлов удасть ся на боєвий фронт, де обійме команду над одною з армій.

(Ґен. Корнїлов був підчас вибуху революції головним командантом петроґрадського военного округа. Він особисто перевів арештованє цариці Александри в Царськім Селї. Напруженє між ним а радою датуєть ся від перших днів мая, коли то він видав пересторогу перед нападом Німців на Петроґрад і зарядив утворенє військової резерви для оборони столиці, а рада видала зарядженє, щоби дооколичні ґарнізони без письменного наказу ради не висилали військ до Петроґраду).

Російського царя не хочуть пустити за границю.

ВАШІНҐТОН, 11. мая. — **В тутешних дипльоматичних кругах одержано в достовірних жерел вістку, що рада послів робітників і жовнірів спротивила ся рішеню провізоричного правительства, щоби царську родину заслати за границю Росії.** Недавно тому провізоричне правительство порішило було вислати царя, його жінку і сина до Анґлії, яка згодила ся дати захист царській родині.

Також доносять, що рада є відповідальна за те, що великого князя Михайла не принято на наслїдника царя. Рада заявила ся відразу за републиканським устроєм держави, підчас коли більшість членів провізоричного правительства була за задержанєм монархістичного устрою при наданю лїбералнїйшої конституції.

Головною причиною, задля котрої рада спротивила ся засланю царя за границї Росії, було се, що царська родина була би в сей спосіб позбавила державу значної части своїх безмежних маєтків. **Царські маєтки, які находять ся тепер під контролею окремого настановленого комісаря, оцїнюють на 9 мілїярдів долярів.**

Вісти про сї величезні богатства царської родини причинили ся дуже богато, до того, що велика більшість російського загалу заявила ся за знесенєм монархії і утворенєм републики.

В Росії знищено від початку війни 70.000 зелїзничих возів.

ЛОНДОН, 11. мая. — Члени американського комітету інжинірів в Лондонї заявили через американського амбасадора, що на случай жаданя вони радо уділять всяку поміч американській зелїзничій комісії, яка має удати ся до Росії. Богато з них перебувало в Росії і знають знаменито стан російських зелїзниць.

Направа зелїзниць і реорґанїзація зелїзничої комунїкації є найважнїйшими справами, які мусить полагодити російське правительство в як найскоршім часї. Неладови на зелїзницях треба приписати головну причину заворушень в Росії.

Члени комітету подають, що стан зелїзничих возів зменьшив ся в Росії від початку війни о 70.000 штук.

Поміч мусить йти для Росії в подвійнім напрямі. До Росії треба вислати кілька тисячів фахових людий, до переведеня реорґанізації зелїзниць. Друге, Росії треба доставити конечні для неї зелїзничі матеріяли, як вози, льокомотиви, шини і т. п.

Від стану зелїзниць буде залежати успіх на боєвім фронтї; від нього буде залежати також внутрішне положенє Росії.

В ЗЛУЧ. ДЕРЖААХ

АРМІЯ ДОБРОВОЛЬЦІВ ВІДІЙДЕ ДО ФРАНЦІЇ.

ВАШІНҐТОН, 12. мая. — **В палаті послів ухвалено нині 215 голосами проти 178 додаткову резолюцію до військового закона, на підставі котрої президент Вілсон зістав уповажнений до утвореня окремої армії добровольців, яка мала би в як найкоротшім часї відійти на боєвий фронт до Франції.**

Хоч загально надіють ся, що Розевелт буде іменований головним командантом сеї армії, то справа є покищо непорішена. Таксамо незвісною річию є, як сильною має бути ся армія. Догадують ся, що армія буде числити найменьше 4 дивізії (80.000 людий).

(Бувший президент Розевелт ще перед тижнем заявив був, що поверх 200.000 добровольців зголосило ся в нього до служби в армії призначеній для Франції).

10 МІЛЇОНІВ ОБОВЯЗАНИХ ДО ВІЙСКОВОЇ СЛУЖБИ.

ВАШІНҐТОН, 12. мая. — **Статистичне бюро военного департаменту доносить, що при принятю віку від 21 до 30 лїт в Злучених Державах 10.078.000 мущин находить ся у військовім віці.**

(При покликаню перших 500.000 людий пійшов би до війска кождий двацятий мущина у віці між 21 а 30 лїт).

"SVOBODA" (LIBERTY)
the Ukrainian newspaper
published three times a week: Tuesday, Thursday and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ANDREW SAWKA, manager
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION:	ПЕРЕДПЛАТА:
In United States:	В Злучених Державах:
$2.50 per year	на рік $2.50
$1.25 per 6 months	на пів року $1.25
$1.00 per 4 months	на 4 місяці $1.00
In Jersey City and to foreign countries:	В місті Jersey City і за границю:
$3.25 per year	на рік $3.25
$1.75 per 6 months	на пів року $1.75
$1.00 per 3 months	на 3 місяці $1.00
Single copy 3 cents.	Поодиноке число 3 центи.

За кожду зміну адреси платить ся 5 центів.

Адреса: SVOBODA
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „Svoboda".

При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 428 Jersey City.

AMERICAN ASSOCIATION OF FOREIGN LANGUAGE NEWSPAPERS — MEMBERSHIP LABEL

За всі оголошеня поміщувані в „Свободі" редакція не відповідає. — Рукописий не звертасть ся.

З біжучої хвилі.

—o—

Дня 2. цьвітня в Петрограді відбуло ся торжествене приняте галицького митрополита, гр. А. Шептицького. Похід рушив на Миколаївський дворець, де висів митрополит.

Перший привитав митрополита римсько-католицький епископ Цепляк, а відтак в імени Українців промовляли: Михайло Могилянський і Алексій Лотоцький. Від польських послів привитав митрополита посол Скірмунт, а від польської демократії — Стефан Міцкевич. В імени Литовців витав митрополита по латиньски сьвященик Лаукайтіс, а від Білорусинів п. Стебницький. Відтак промовляли ще А. Лотоцький, Славінський і инші.

Митрополит Шептицький відповідав кождому в його рідній мові. Привитане мало характер дуже сердечний і зворушаючий. З двірця митрополит удав ся до римсько-католицької колеґії. В Петрограді він рішив ся перебути три тижні.

Українці греко-католицького обряду, проживаючі в стейті Ню Йорк, можуть тепер інкорпорувати свої церкви на підставі акту, який ухвалено у стейтовім сенаті і в палаті послів дня 19. цьвітня, а підписано ґовернором Вітманом 21. цьвітня. Дотичний акт є доповненем до закона про релігійні корпорації, а зладив його адвокат Йосиф П. Дейл на припоручене адміністратора української греко-католицької дієцезії в Злучених Державах. Сей законопроєкт поставив в палаті послів Френк Добсон, а в сенаті — сенатор Джан Б. Муллен.

На підставі щойно підписаного ґовернором Вітманом закона Українці греко-католики будуть мати спромогу інкорпорувати свої церкви в нюйорськім стейті так, як інкорпорують ся инші церкви, отже властителями тих церков не можуть бути поодинокі особи цивільні, ані сьвященики.

Бувший президент Злучених Держав, Теодор Розевелт, пише в „Метрополітан Маґазін":

Ми зі Злучених Держав дуже щиро бажаємо Росії добра,

Ми віримо, що вона має перед собою незвичайно велику будучність. Ми віримо, що добро, яке вона може зробити для людства, буде необчислене, коли вона піде по гуманній дорозі, яку витичив і випророкував барон Розен. Коли се станеть ся, то не можна ані крихітку сумнівати ся про Росію, що для инших націй або віроісповідань православна Росія дасть тусаму свободу, якої вона бажала для себе. Протестантські Фіни, католицькі Поляки, християнські Вірмени і Українці уніяти-католики — всі вони будуть щиро і справедливо трактовані. Всі з них бажають такого трактованя.

Але Жиди найбільше сього потребують. Зі всіх потерпівших народів в Европі Жиди на східнім воєннім фронті потерпіли правдоподібно найбільше; вони потерпіли подібно як Вірмени в Туреччині і сирійські християни. Коли Росія схоче тепер з доброї волі зробити сю справедливість, то вона не лише підпоможе їх і змінить їх відносини до себе, але також зробить велике добродійство для цілої людскости, бо утиски Жидів у Росії є плямою на християнстві, є відкритою раною модерної цивілізації і є вічною небезпекою для державних і міжнародних відносин цілого сьвіта.

РОСІЙСЬКІ УКРАЇНЦІ ЖАДАЮТЬ ПРИВЕРНЕНЯ ДАВНИХ ПРАВ УКРАЇНІ.

Минувшого тижня до Ню Йорку приїхав з Росії Українець, п. Александер Маркович Еваленко. В нюйорських торговельних кругах є він звісний яко імпортер російських товарів. До Америки він вибрав ся 28. марта, отже в кілька днів по революції.

В розмові зі співробітником „Свободи" п. Еваленко розповідав деякі подробиці про політичне положенє на Україні.

Вплив революції на Українців.

Українці — говорив п. Еваленко — приняли революцію з великим одушевленєм. До неї вони також добре приготовили ся. Ціла Україна радіє, що скинено царя.

Початкові заходи Українців.

В перших днях революції завязало ся на Україні, а також і в глибокій Московщині, богато українських товариств, по більшій части політичного характеру. Найпопулярнійше товариство є „Національна Українська Рада" з осідком в Петрограді, яка в однім дни, десь між 15. а 20. марта, вислала до тимчасового правительства депутацію, яка представила правительству жаданя Українців.

Жаданя Українців.

Головним жаданєм Українців є: 1) завести у всіх інституціях на Україні українську мову яко урядову. 2) Приверненє Україні давних прав і порядків, аби вона, яко свобідна република, могла війти в склад федеральної Росії. Сю справу українські провідники добре реферують і правительство годить ся на їх домаганя.

Пропаґанда чорносотенців.

Сторонники царя і давного режіму не перестають працювати в напрямі приверненя давного ладу. Чорносотенство по більшій части пропаґують женщини. Один такий примір:

До хати одного селянина в київській ґубернії, уманського уїзду, прийшла якась інтеліґентно вбрана женщина. В хаті, глянувши на образи, вона почала вговорювати селянку, щоби ся зняла зі стіни образи, бо вони не мають тепер ніякої вартости.

„А се чому?" — поспитала жінка.

„А тому, — відповіла аґітаторка — що нема царя. **А як нема царя, то вже нема і Бога!"**

Жінка попросту з розуму зійшла, але послухала ради аґітаторки і зняла образи.

Ся аґітаторка ходила від хати до хати і — говорячи, що як нема царя, то вже нема і Бога — підмовляла людий, аби ціле село підписало просьбу, щоби привернути їм назад царя...

Війна аж до побіди.

Російські Українці ухвалюють вести війну до кінця, до повної побіди над Австрією і Німеччиною, бо лише тоді сподівають ся злучити австрійську Україну з Україною російською.

Чого сподівають ся Українці.

Українці сподівають ся осягненя всіх своїх жадань, то є — автономії України, яка входила би в склад федеральної Росії. Сї надії є тим певнійші, що слово „Україна" і українська справа гомонить у всіх інтересованих кругах російської суспільности.

Навіть Естонці внесли меморіял, жадаючи для себе автономії, від чого правительство ніяк не може відказати ся.

Війна і дух Толстоя.

Перебуваючий тепер в Америці найстарший син покійного російського письменника Льва Толстоя, ґраф Ілія Толстой, виголошує по деяких містах цікаві відчити, яких зміст подають відтак американські часописи. Із одним з таких відчитів, в якім ґр. Толстой говорить про війну, хочемо познакомити наших читачів, котрі певно будуть з того вдоволені.

Ось-що говорить ґр. Ілія Толстой:

Головною причиною, чому я не можу говорити про політику і воєнні події, є те, що я прибув до сього краю в тій одинокій цїли, щоби відсьвіжити ум людий про память мого невіджалуваного батька і про ті засади людського братерства, які він проповідував.

Я бачив війну. Через шість місяців я був на карпатськім фронті і працював при Червонім Хресті. Я бачив терпіня ранених, які були поручені моїй опіці. Я маю трох синів на війні — два з них в активній службі, а один у полоні в Австрії. **Я отже можу говорити з досьвіду про страховища і жорстокости війни.**

Як я можу говорити про війну яко творчу силу, коли головною засадою житя мого батька була засада любови, а в її імени запереченє всякої форми насильства?

Дуже часто, коли я думаю про траґедію, яка відбуваєть ся в сьвіті, приходить до мене згадка про мого батька і я повторюю собі те питанє, яке мені ставляють у теперішній порі инші люди: „Що він би сказав, як би тепер жив?" Я думаю, що для нього мабуть лїпше, що він упокоїв ся і не бачить пониженя людства, яке відбуваєть ся перед нашими очима.

Що він би сказав, як би жив? А чиж його голос, голос старого віщуна, був би чутний серед сеї бурі ненависти і смерти? Чиж він не сказав нам всього, що мав сказати, в своїх творах, у яких є також предсказана і випророкувана ся страшна різня?

Навіть у тім часї, коли сьвітові монархи пере́ганяли ся один наперед другого за честь, аби бути першим у проголошеню засади вічного мира, коли зібрала ся була перша мирова конференція в Гадзї, він не вірив, щоби з того була справдішна користь, і сказав: „По тїй конференції показало ся ясно, що, як довго істнують правительства й армії, так довго усуненє зоружень і війн є неможливе".

При иншій нагоді, навязуючи до японської війни, він мовив: „Будуть війни, страшні війни, такі як та, до якої ми тепер наближаємо ся і у якої вир нас тепер втягають у страшній боротьбі на далекім Сході".

Від запереченя насильства льоґічно слїдує ідея запереченя всякої власти і правительства. „Віддайте цїсареви цїсареве, а Богови Боже". Се є неминучий вислїд Христової науки, яка признає одиноким законом закон божий, закон особистої совісти.

Сей рід християнства, який визнає теперішний сьвіт, є так далеко від Христових засад, що особи, яка дійсно і щиро вірить в засаду любови і яка заперечує насильство, загал дуже часто не розуміє.

Се одначе не означає, що така людина є на хибній дорозї і воно не є доказом, що та людина не розуміє других. Противно, такий чоловік, котрого ум не є заморочений жадобою ненависти і помсти та пристрастию гордости, особистої і національної, бачить ясно, що дієть ся довкола нього і ясно розріжнює причини, які нанесли лихо.

Ось чому мій батько бачив причини, які звалили теперішну загальну катастрофу на нашу планету.

Людство, яко орґанізація оперта на силї, доказала свою непостійність, а нема оправданя на продовжуванє сеї обставини.

Тут не розходить ся о знаспилуванє воюючими законів війни, або постанов сеї чи тої угоди. Така бесїда є чистим лицемірством, гідним лише недозрілих умів. Поєдинок, який ведеть ся після приписаних правил, не є ще з тої причини актом любови. Він все таки остаєть ся наміром морду. Таксамо маєть ся справа і з війною.

Коли моя жінка і діти пухнуть з голоду, коли терпінє і смерть стукають до двериий, то тоді брутальні інстинкти не можуть бути підчинені ніяким правилам, які сотворив чоловік; а війна — терор і злочин сама в собі — стаєть ся безумовно нелюдською.

Нема отже причини дивувати ся, що Німеччина проголосила бльокаду Анґлії, і сей акт не зміняє сути війни. Се є тільки одна з фаз її розвою, один з численних і страшних наступів самооборони дикуна. Війна не може бути людяною, бо людяна війна не була би війною.

Жовніра, який змилосердив ся над ворогом, уважати-муть зрадником свого краю. В часї війни лучають ся випадки, коли найвисша маніфестація людського духа, чувство любови, є прямо противне обовязкам горожанина, і чоловік є приневолений вибирати між двома дорогами — християнством або патріотизмом. Посередна дорога є неможлива.

Підчас моєї праці на воєннім терені яко представителя Червоного Хреста я стрінув одного артилерійного офіцира, який мені розповідав, що підчас одного наступу, коли він мав спрямувати гарматний огонь на втїкаючого неприятеля, вибухи шрапнелїв заподіяли таке спустошенє у ворожих рядах, що він не міг уже дивити ся довше на погибаюче людство, і приказав здержати огонь.

Після мілїтарних правил сей офіцир підпадав під воєнний суд за свій акт милосердя, і по всякій правдоподібности його були би засудили на розстріленє. Чи він, після закона, мав якенебудь право оказувати чувство змилуваня супроти своїх ворогів? А одначе, як знаменито його чувство зрозуміє кождий, хто не є заражений проказою війни!

Від иншого офіцира я чув ще страшнійшу історію. Се лучило ся в Карпатах, далеко від якогонебудь міста. Перед битвою командант компанії видав своїм людям приказ, аби не брали нікого в полон. Він казав, що бранцї були би занадто великим тягаром для легкої кінноти бриґади.

Підчас нападу російський офіцир зранив багнетом і повалив з ніг якогось дуже молоденького німецького офіцира. По битві, коли він забув за сей випадок, російський офіцир переходив коло окопу і замітив тогосамого молоденького Німця, який стояв перед ним з витягненими в гору руками.

Російський офіцир виняв свій револьвер, вимірив просто на раненого хлопця і положив його трупом.

Від того часу — запевняв мене сей російський офіцир — він будить ся в ночи і бачить перед собою сього німецького хлопця, з голубими очима, який благає його о помилуванє. Се є наглядний малюнок страшних борб межи совістию і обовязками модерних горожан, а з такими малюнками ми часто стрічаємо ся на війні.

От вам причини, чому я не можу говорити про війну без боязни. Від своїх власних гадок про теперішне положенє я здержую ся ще й тому, що те положенє дотикає і Злучені Держави.

ВИКАЗ ЖЕРТВ

ЗІБРАНИХ З НАГОДИ „УКРАЇНСЬКОГО ДНЯ".

Жертви надіслали вже отсї комітети:

Cleveland, O.	$ 1.669.72
Jersey City, N. J.	1.500.00
Український Народний Союз	1.000.00
Minneapolis, Minn.	500.00
Philadelphia, Pa. (Frankford)	437.00
Watervliet, N. Y.	424.50
Amsterdam, N. Y.	412.94
Palmerton, Pa.	391.53
Providence, R. I.	362.68
Manchester, N. H.	336.71
Carteret, N. J.	326.24
Bayonne, N. J.	322.29
Lawrence, Mass.	314.00
Olean, N. Y.	307.03
Fall River, Mass.	292.75
Stamford, Conn.	260.12
Akron, O.	249.29
Seymour, Conn.	200.00
Leadwood, Mo.	187.41
Barnesboro, Pa.	178.64
Baltimore, Md.	169.50
Wheeling, W. Va.	163.56
Yorkville, O.	145.00
Copper City, Mich.	142.00
St. Clair, Pa.	137.00
Fogelsville, Pa.	135.50
Binghampton, N. Y.	127.23
Terryville, Conn.	123.32
Peekskill, N. Y.	121.55
Hudson, N. Y.	111.63
Fulton, N. Y.	108.16
Mattituck, N. Y.	106.03
Creekside, Pa.	103.69
Troy, N. Y.	103.32
Zanesville, O.	103.00
St. Paul, Minn.	102.30
Berwick, Pa.	100.00
Tolleston, Ind.	93.00
Reading, Pa.	90.24
Wilton, N. Dak.	85.48
Northumberland, Pa.	80.00
Spring Valley, N. Y.	78.76
Scottdale, Pa.	75.50
Babylon, N. Y.	72.96
Niagara Falls, N. Y.	72.78
West Pullman, Ill.	69.75
Bound Brook, N. J.	69.50
Bridgeport, Pa.	66.66
Sykesville, Pa.	62.14
Tauton, Mass.	58.92
Superior, Wis.	56.04
E. Chicago, Ind.	55.33
Curtis Bay, Md.	55.00
Philadelphia, Pa. (о. Симко)	52.55
Titusville, Pa.	51.09
Tams, W. Va.	50.00
Oxford, N. J.	47.84
Milwaukee, Wis.	46.00
Southport, Conn.	36.01
Canajoharie, N. Y.	35.16
Woonsocket, R. I.	33.48
Albany, N. Y.	33.00
Parkesburg, Pa.	31.00
Middletown, Pa.	28.90
Elkhorn, W. Va.	27.00
Bridgeport, Conn. (Телеп & Драґан)	25.00
Rankin, Pa.	15.00
Philadelphia, Pa. (о. Добушовський)	5.00
New York, N. Y. (Joseph Shaefer)	3.00
Galveston, Tex. (Іван Монич)	3.00
Virginia, Minn. (Іван Лаґойда)	2.00
Разом	$13.442.64

Отсим пригадуєть ся Хв. Комітетам, щоби старали ся як найскорше покінчити рахунки з уладженого у своїй місцевости „Українського Дня" і прислали точний звіт зі зібраних жертв на „Касовім звіті", який кождий Комітет одержав.

Чеки (дрефти, моніордери) треба виповняти так:

FEDERAL TRUST CO. OF NEWARK
(for Ukrainian Relief Fund).

Касові звіти враз з чеками належить посилати на адресу:

REV. E. SYDORIAK,
42 Van Buren Street, Passaic, N. J.

До касових звітів належить долучити також спис колекторів і ними зібрані квоти.

На разї подаємо лише загальний звіт з надісланих жертв. Точний звіт з кождої місцевости з окрема розпічнемо оголошувати, скоро лише всі комітети надішлють свої викази. Звертаєть ся увагу комітетів, що деякі з них прислали вже гроші і касовий звіт, але не прислали доси спису осіб, які займали ся збиранем жертв. Просимо їх, щоби вони викази осіб як найскорше надіслали.

Українська Рада в Америці.

Україні.

Україно! Єдина Ти на сьвіті,
Яка мені Ти мила і сьвята!
Моя Ти Нене, я-ж Твоя дитина,
Що суть душі завдячує Тобі.
Душі моеї суть, чутя і думи
Твоя лиш, Нене, плекала краса.
Тому у стіп Твоїх я зложу скарб сей,
Що Ти з богатств своїх дала мені.

До стіп Твоїх знаня перлини зложу
І зложу дум тканину золоту,
І серця жар, чутя всі найщирійші
І труд весь благородного житя.
До стіп Твоїх житє в офірі зложу,
У саможертві дам себе цїлу
Тобі, Страдальнице сьвятая, Нене,
Охотно, щиро, як Твоє дитя.

Я чую міць, що духа окриляє,
Я чую крила — се любов сьвята.
Се та любов, що міць дає до труду,
Одушевлїнє, що до жертв веде,
До жертв в ділах, в мріях-пориванях.
Се та любов, що все перемага,
Що сумнів в власну силу проганяє,
А вірою і в горя днях натхне.

Хоч вороги погорджують Тобою,
Я не бою ся кривд, ні їх зневаг,
Я без страху й гнобителів погрози,
Для Тебе мук і жертв шляхом пійду,
Хоч труд для Тебе ніс би смерть видиму,
А зрада жерелом була всіх благ,
Так не відступлю я від Тебе, Нене,
Тобі віддам лиш труд-любов мою.

Колиб мені Ти не була так мила,
В душі все не яснів би образ Твій.
Сон чарівний в Тобі душа лелїє,
Снує його з повитих в хмари гір.
Із темних скель, з могучих хвиль сріберних,
Із піль одітих у колося стрій,
З лугів — із неба ясного блакиту,
Із блеску сонця, з блеску наших зір...

Сон чарівний души не опускає, —
Україно, я вірю в жизнь Твою!
Я чую віддих Твій в дерев зітханю,
У шумі збіж, що з нив Твоїх зросли,
Мені говорить гамір филь і борів.
Я вірю в жизнь Твою: Ти встанеш з сну!
Я вірю в Твоє безсмертє, Нене,
Поділю ся з гнобленими братьми.

Непереможна і всесильна встанеш,
Сестрою вільною в людства сімї!
З сну-мертвоти двигне Тебе не зброя,
Не меч розбою, не пролита кров:
В сімї народів станеш через міць сю,
Що в серцях зберегли доньки Твої:
Вона мертвих всіх до житя розбудить,
В серцях огнем здійметь ся їх любов...

ОСТАННІ ВІСТИ.

—o—

МІНІСТЕР ВІЙНИ, ҐУЧКОВ, УСТУПИВ.

ПЕТРОГРАД, 14. мая. — **Ґучков, міністер війни, уступив.**

Письмо, в якім Ґучков повідомив кн. Львова про свою резиґнацію, звучить:

„З огляду на відносини, серед котрих опинила ся власть правительства, а передівсім власть міністра війни супроти армії і маринарки, відносини, котрі змінити я є безсильний, а котрі можуть за собою потягнути нещасливі наслідки для оборони свободи, а навіть для істнованя Росії, я не можу довше сповняти обовязки міністра війни і брати на себе відповідальність за тяжкий гріх, поповнений на державі".

З КНИГИ УКРАЇНСЬКОГО ЖИТЯ.

Історик Микола Костомарів.

(* 16. мая 1817 — † 19. цьвітня 1885).

—o—

Всї ті здобутки наші, якими нині ми одушевляємось, не дали нам наші приятелї, анї не здобули ми їх за одним разом. За них треба було зводити довгі-предовгі і завзяті боротьби; за них бороли ся не тисячі, не міліони, але одиниці, поодинокі люди, які своє житє і щастє наражували для добра всїх, для добра міліонів.

Незавидна доля кинула нас в таке положенє, що за свої права, за своє істнованє ми не могли бороти ся всї. Хмельниччина, Гайдамаччина, а відтак часи Мазепи — се вже останні загальні подвиги українські, останні загальнонародні повстаня.

Рік 1775 на довгі лїта запечатав двері нашого широкого житя. Знищенє Січи Катериною II., московською царицею, се найтяжний і найстрашнїйший удар українському народови. Відтоді наше житє почало плисти тихою, повільною і немічною струєю, струєю, яка не може оперти ся розбурханим филям могучого житя.

Наш нарід опинив ся був в безвихіднім положеню. З одного боку неволили нас Поляки, з другого Москалї. Одні і другі накидали нам свої порядки: одні і другі заводили по наших школах свою мову, проганяли мову українську. Одні і другі, сто раз сильнїйші від нас, заходили ся убити в нашім народї почутє людяности; заходили ся убити в нас любов до свого рідного; старали ся поробити нас своїми рабами, які без протесту двигали би на собі наложене ними ярмо.

Розпочали ся утиски на кождім кроцї. **Висші, богаті і більше просьвічені верстви почали масами покидати бідного і темного селянина; переходили (з примусу) у ворожий табор, а їх поколїня з часом ставали ся ворогами свого народу.**

В такім положеню мусить згинути кождий нарід, коли в нїм перестане бити живе народне серце; коли в нїм не ворушить ся вже нїодин живчик.

Здавало ся, що й ми пропали, що вже навіки загребали свою долю. Руїни покрили наш край, вороги звязали нам руки і прийшли чорні днї української недолї.

Але під попелом руїни блимали огники, які незамітно робили свою роботу. Під попелом народної руїни крили ся здорові, могутні зерна народного житя, які тихо і непомітно все ширше і глибше розпускали свої парости.

І дивіть ся! Зпід попелу тої руїни виростають такі зерна українства, як: Котляревський, Гулак-Артемовський, Квітка-Основяненко, Шевченко, Максимович, Срезневський, Метлинський, Слобожанин і **Костомарів.**

Вони підняли ся великої і важкої задачі. Люди талановиті, поважні; люди, які розуміли, що задумана справа вимагає серіозного трактованя; люди, які зрозуміли, що не бавлять ся забавкою, але роблять важне дїло. Сї люди підняли ся двигнути свій нарід з тяжкої недолї, вивести його на простий шлях і повести його простою дорогою до щастя і долї.

Так! Сих кілька людий вивели нас з дому тяжкої неволї. Їх наслїдники вже обробляли і простували витичену Котляревським, Костомаровом і другими дорогу.

Завтра припадає 100-лїтний ювилей уродин одного з тих борців, народних робітників, які вказали нам шлях до визволеня. Завтра припадає 100-лїтний ювилей уродин Миколи Костомарова, українського ученого, історика і чоловіка, який у спілцї з другими дав почин до нашого національного відродженя.

Нехай жеж кожде щире українське серце спомяне Його завтра і зложить належний низкий поклін дорогому Синови України — Миколови Костомарову.

Память про Миколу Костомарова вічно буде жити між українським народом.

В Його память будуть завтра справляти на Україні поминки, а ми тут, далеко за морем, спомянїм бодай щирим серцем імя Його. Спомянїм і в серці низко поклонїм ся Душі великій.

НА УВАГУ СЛАВНИМ „СІЧАМ".

—o—

Богато „Січий" жалують ся, чому до сего часу ще нема січового підручника, статута і т. п. Богато „Січий" не вступають до січової організації, бо чекають, аж буде „всьо готове", аж побачать чартер організації. Инші знов „Сїчи" нарікають, що січова організація не є **самостійною**, лише галузею Федерації Українців, та заявляють, що не приступлять до січової організації, доки січова організація буде під впливом Федерації.

Ще инші домагають ся, чому часописи „Свобода", „Америка" і другі не поміщують вістий про січові справи, бо вони других часописий не читають. Такі і тим подібні вісти приходять з ріжних місцевостий від січових товариств, котрі змушують мене представити цілу справу січової організації публично так, як вона в дійсности є.

На послїднім засїданю січової старшини між иншим припоручено менї докінчити виготовленє підручника, що я й зробив.

„Пустка" в головний січовій касі спричинила припізненє не лише підручника, але й всїх инших річий, потрібних до веденя січової організації. На найконечнїйші річи, як: чартер, підручник, статут і т. п., треба було мати готівку найменьше **пятьсот долярів.** Гроший нізвідки, а „Сїчи" чекають, доки не буде всьо готове... Однак тепер вже справа січової організації виходить чистійною на денне сьвітло, мимо матеріяльних перешкод.

Кілька „Січий", не чекаючи, прислали свої вписові вкладки, тов-о „Любов" з Філядельфії жертвувало 25 долярів (за що бувший секретар навіть не подякував сему товариству), трохи гроша позичили члени січової старшини і члени „Сїчи" з Ню Йорку, ну і було чим задаткувати за висше наведені річи, котрі є майже на викінченю.

З гори заявляю, що „Сїчи", котрі вже приступили до січової організації, одержать в найкоротшім часї підручник, який вже готовий, а за ним і статут. „Сїчи", котрі хочуть вступити до січової організації, нехай сейчас пишуть на мою адресу, бо наклад підручника малий, із звісних причин.

Чартер січової організації, після „слова чести" адвоката, до двох місяців має бути готовий. Що деякі „Сїчи" перестерігають, аби на січовім чартері не виднїли підписи людий з чужих народностий (н. пр. Федер. Укр.), заявляю, що чартер січової організації підписали чесні Українцї, члени січової старшини та прихильники січового руху, горожани Злучених Держав. На жаданє вишлю кождому імена й адреси всїх підписаних, як також адвоката, а хто не вірить, нехай переконасть ся.

Найважнїйша справа є та, чи січова організація Українців в Злучених Державах є галузию Федерації Українців, чи самостійною організацією.

На першім Січовім Зїздї перейшла ухвала, що січова організація приступає до Федерації, бо думало ся, що сею дорогою січова робота пійде скоро наперед. Однак по недовгім часї богато січових товариств спротивило ся такій ухвалї, і тому січова старшина сеї ухвали не перевела в житє, а на послїднім засїданю січової старшини одноголосно ухвалено виробити чартер для січової організації на цілу Америку, та виразно зазначити в січовім статуті про самостійність організації.

Тепер уже кождому буде ясно, чому часописи „Свобода", „Америка" і другі не поміщували січових вістий і не хотїли містити їх навіть за гроші.

Редакція й адміністрація часописи „Свобода" виразно заявили, що коли січова організація буде **самостійною,** коли свою роботу буде провадити в користь українського загалу, тоді „Свобода" не тільки що буде поміщувати вісти про січовий рух, але буде старати ся піддержувати його. Такесаме можна подумати й про инші часописи.

По виготовленю чартеру, якого відбитку помістимо в часописях, кождий переконасть ся, що січова організація є і буде самостійною.

Я не хочу себе обманювати дуже великою силою січового руху в Америцї, але кождий може менї признати, що сей рух є, що він жиє, що він кріпнає, бо його викликало само житє. Вже певна частина січових товариств заявили вступ до своєї організації, лише здержували ся з висше наведених причин, котрі вже помалу щезають одна за другою та прийде час, що слїд за ними пропаде.

Отже тепер „Сїчи" — **позір!** Від Вас залежить житє і розвій січової організації, тому беріть під увагу мої зізнаня, котрі я подав Вам щиро і правдиво та поступіть, як правдивим козакам годить ся.

Тому, що рекордовий секретар товариства, Е. Лисяк, уступив з уряду, прошу всї письма посилати на мою адресу, а не на адресу Федерації Українців, як було передтим.

Най жиє самостійна січова організація Українців у Злучених Державах!

Здорові були!

П. Задорецький,
267 E. 10th St., New York, N. Y.

P. S. З причини обтяженя роботою неможливо для мене висилати до всїх часописий сего письма, тому прошу о ласкавий передрук зі „Свободи". — П. З.

ПОВІДОМЛЕНЄ.

Дня 10. мая с. р. вислав я на адресу п. Осипа Королишина, голови тов. „Укр. Боян" в Дітройт, Міш., ось-таке повідомленє:

До Хвального Товариства „Український Боян" в Дітройт, Міш., до рук голови (Впов. Осипа Королишина) 201 Плюмер Аве., Дітройт, Міш.

Хвальне Товариство! Отсим маю честь повідомити Хв. Тов. „Укр. Боян" в Дітройт, Міш., що я, низше підписаний, уступаю з повіреного менї становища тимчасового секретаря і члена висше згаданого товариства. Уступаю тому, бо сповняю уряд секретаря в місцевім тов. „Українська Народна Рада", тимсамим отже не можу рівночасно на будуче сповняти уряду секретаря в тов. „Український Боян". — З правдивим поважанєм, **Андрій Блащук**, бувший секретар тов. „Український Боян".

Дітройт, Міш., 10. мая 1917.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Конґрес убив проект про цензуру.

Проєкт, аби в Злучених Державах на час війни завести цензуру преси, перепав. В сенаті реферував сю справу сенатор Гірам Джонсон з Каліфорнії, який у своїй промові спротивив ся заведеню цензури. Проект упав 39 голосами проти 38.

Над проектом голосовано три рази. Перші два рази голоси були зрівноважені 38:38, аж за третим разом сенатор Ферналд з Мейн, який через два рази здержав ся від голосованя, перейшов на сторону сенатора Джонсона і проєкт перепав більшостию 1 голосу.

Почта до Норвеґії здержана.

Головний почтмайстер зарядив здержати всі почтові посилки призначені до Норвеґії. Заборона має обовязувати, аж доки не вийде нове розпоряджене.

Російська военна комісия приїде до Америки.

З Вашінґтону доносять урядово, що Росія висилає до Злучених Держав военну комісію. Імена членів комісії ще не звісні, але небавом про них довідаємо ся.

Банк Ярмуловского в Ню Йорку замкнений.

Приватний банк С. Ярмуловского під ч. 54 Канал ул., в Ню Йорку, замкнений. Вивішений у вікні плякат говорить, що фінансовий департамент сього банку перейшов в руки державних банків. В банку складало свої гроші около 7.000 людий. На фірму внесено скаргу до окружного суду.

Заарештували страйколомів.

Поліція в Беллевіл, Ілл., заарештувала всіх страйколомів і сторожів тамошної фабрики печий. У фабриці вибух страйк, і підчас заворушень постріляно 7 робітників.

Детектив пійшов на 6 місяців до арешту.

Судія Фукс, в Ню Йорку, післав на 6 місяців до арешту А. МекМануса, спеціяльного детектива. Він жадав гроший від пані Е. Коген, 980 Амстердам евеня в Ню Йорку. Грозив її, що коли вона відмовить його жаданю, то він розпустить вісти, які змалюють її характер. За сю погрозу дістав 6 місяців арешту.

Збирають інструменти для військових музик.

Военний департамент видав поклик, сейчас зібрати 20.000 інструментів для 537 військових капель.

200.000 зголосило ся на офіцирів.

Більше ніж 200.000 молодих людий в Злучених Державах зголосило ся на офіцирів. З того числа принято 60.000 аплікацій, а 40.000 будуть покликані до вправ протягом сього тижня. До правильної армії зголосило ся всього 54.000 звичайних жовнірів.

Вона не узнає слова „послушенство".

При вінчаню С. Віллісона з Покольонля, Айдаго і панни Ф. Іпл із Сінсінаті, О., викинено зі шлюбної присяги слово „послушенство". Молода спротивила ся присягати свому судженому послушенство, натомісць заприсягла йому довіре. Жених дуже радо згодив ся на пропозицію молодої.

Місто, де всі йдуть спати о 9-тій годині.

Місцевість Ватервіл в стейті Міннесота звертає на себе увагу інтересованих Американців тим, що всі тамошні мешканці йдуть спати вже о 9-тій годині вечером. Майор міста, др. Корей, каже, що він знає кождого мешканця по имени і се улекшує йому роботу. Коли хто волочить ся в ночи, а майор побачить його, то зараз каже йому йти спати, бо забере його до арешту.

Корова, яка здобула собі сьвітовий рекорд.

На фармі Ґлен Алекса в Ню Гартфорд, недалеко Ютіки, Н. Й., жиє молода, 2-літна корова, яка здобула собі сьвітовий рекорд в продукції молока. Протягом тижня вона дає властителеви 603 фунти молока і 42 фунти масла.

НОВИНКИ.

Ірляндці можуть опустити анґлійський парлямент.

Вибір Дж. МкҐвіннеса, члена партії Сін Фейн в Ірляндії, послом до анґлійського парляменту, викликав в Анґлії загальне обурене. Преса говорить, що сей вибір є ударом для плянів, на основі яких Ллойд Джордж мав полагодити ірляндську справу.

Лондонський „Таймс" заявляє, що посол Редмонд хоче внести проєкт, аби всі ірляндські посли зрезиґнували і назначити нові вибори.

Конвенція злодіїв в Росії.

В Ростові над Доном відбули ся збори всіх злодіїв в Росії, які домагають ся більшої свободи для себе. Щоби збори мали урядовий характер, покликано на них також шефа міської поліції та президента і визначних членів місцевої ради робітників і жовнірів. На зборах були представники кождої галузи злодійського ремесла. Референти скаржили ся на тяжкі відносини, серед яких їм тепер приходить ся проживати. Жадали, щоби поліція заперестала їх переслідувати так строго, як се було доси.

Злодії збирали від присутних гроші на поміч правительству. В тім один із присутних повідомив шефа поліції, що в нього вкрав хтось з кишені гроші. Один злодій в імени всіх заявив шефови, що сього злочину міг допустити ся лише чоловік посторонний, але ніколи член їх товариства. Шеф поліції зарядив, аби злодії віддали зібрані гроші назад жертводавцям, що сї і зробили. (В Ростові над Доном жиє кацап Дудикевич, то можливо, що се він був тим „посторонним злодієм". — Прим. складача).

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

О. Г., Патерсон, Н. Дж. — Новинки не помістимо, бо Ви не подали свого повного імени і адреси. Ваше імя на Ваше жадане ми можемо задержати в редакційній тайні, але ми мусимо знати, з ким маємо до діла. Як хто не має довіря до нашої редакції, то нехай не пише до „Свободи" нічого.

РУХ В ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. „Вільні Козаки", від. 316, повідомляє всіх своїх членів, що спеціяльний мітінґ відбудеть ся у вівторок, дня 15. мая с. р., о годині 7.30 вечером, в Ремінґтон гали. Тов. подає до відома, що зайшла помилка в попереднім оголошеню „Свободи" і через те богато членів не прибуло на мітінґ. Задля тогож товариство жадає собі, щоби члени прибули конечно на мітінґ і вирівнали свої довгуючі вкладки. — Дм. Федик, секр.

Антін Чехов.

В ЯРУ.

(Конець).

IX.

Тепер дах і двері крамниці помальовані й блищать ся як нові, на вікнах, так, як давнійше цвите веселенька ґеранїя, і те, що сталось перед трома роками в домі й на обійстю Цибукіна, вже майже забуло ся.

Господарем називає ся як і тоді старий Григорій Петрович, але в дійсности все перейшло в руки Аксинії; вона й продає й купує, і без її згоди не можна нічого зробити. Цегольня йде добре; тому, що беруть цеглу на зелізницю, ціна її дійшла до двайцяти чотирох рублів за тисячку; жінки й дівки возять на стацію цеглу й складають до ваґонів і дістають за се по двайцять пять копійок на день.

Аксинія увійшла до спілки з Хриміними, і їх фабрика тепер називає ся так: „Хриміни Молодші і С-ка". Коло стації вітворили шинок і вже грають на дорогій гармонії не на фабриці, а в тім шинку, і сюди ходить часто начальник почтового відділу, котрий також розпочав якусь торговлю, і начальник стації також. Глухому Стефанови Хриміни Молодші подарували золотий годинник, і він раз враз витягає його з кишені й прикладає до уха.

В селі говорять про Аксинію, що вона прийшла до великої сили; і справді, коли вона рано їде до себе на цегольню, з наївним усьміхом, гарна, щаслива, і коли опісля видає прикази в цегольни, то відчуває ся в ній велику силу. Її всі боять ся і дома і в селі, і в цегольни. Коли вона приходить на почту, то начальник почтового бюра схоплює ся й каже до неї:

— Будьте ласкаві сідати, Ксенїє Абрамівна!

Одного поміщика, елеґанта, в чамарі з тонкого сукна і в високих лякерованих чоботах, вже немолодого, що якось раз продавав їй коня, вона так обезоружила розмовою, що він спустив їй з ціни стільки, скільки вона схотіла. Він тримав її довго за руку, і дивлячись в її веселі, лукаві й наївні очи, говорив:

— Для такої жінки, як ви, Ксінїє Абрамівна, я готов всяку приємність зробити. Тільки скажіть, коли ми можемо побачитись так, аби нам ніхто не перешкодив?

— Та коли вам сподобає ся!

І після того старий елеґант їздить до крамниці майже що дня аби випити пива. А пиво страшне, гірке, як полин. Поміщик крутить головою, але пє.

Старий Цибукін вже не мішає ся до інтересів. Він не тримає при собі гроший тому, що ніяк не може відріжнити добрих гроший від фальшивих, але мовчить, нікому не говорить про сю свою слабість. Він став якийсь забудькуватий, і якби не дати йому їсти, то він би не упімнув ся; вже привикли обідати без нього і Варвара часто говорить:

— А наш знов ляг вчера без їди.

І говорить рівнодушно, бо вже привикла. Чомусь і літом і зимою він однаково ходить в кожусї і тільки в дуже горячі дні не виходить, сидить дома. Звичайно, надївши кожух і піднявши ковнїр, загорнувшись, він ходить по селі, дорогою до стації, або сидить від рана до вечера на лавочці коло церковних воріт. Сидить і не порушить ся. Хто йде, кланяє ся йому, але він не відповідає, бо по давному не любить хлопів. Коли його про що питають, то він відповідає зовсім розумно й чемно, але коротко.

В селі йде поговірка, начеб то невістка вигнала його з його власного дому й не дає йому їсти, і наче то він живить ся милостинею; одні раді, другі жалують.

Варвара ще більше потовстіла й вибіліла, і по давному творить добрі діла, і Аксинія їй не перешкаджає. Конфітур тепер так богато, що їх не зїдають до нових ягід; вони цукріють, і Варвара трохи не плаче, не знаючи, що з ними робити.

Про Анісіма почали забувати. Якось раз прийшов лист від нього, писаний віршами на великім аркуши паперу, в формі просьби, і тим самим прегарним письмом. Видно, що і його приятель Самородов відбував з ним разом кару. Під віршами був написаний негарним письмом, що ледви можна було прочитати, один рядок: „Я тут все хорую, менї тяжко, поможіть ради Христа".

Якось раз — се був ясний осінний день, перед вечером, — старенький Цибукін сидів коло церковних воріт, піднісши ковнїр свого футра і було видно тільки його ніс і дашок від кашкета. На другім кінци довгої лавки сидів майстер Єлізаров і поруч з ним шкільний сторож Яков, сімдесятьлітний дід без зубів. Костиль і сторож розмовляли.

— Діти повинні годувати старих, поїти... чти отца твого і матір, — говорив Яков з роздраженєм: — а вона, невістка, вигнала свекра з його власної хати. Старому анї що їсти, анї пити — куди пійде? Третий день не їв.

— Третий день! — здивував ся Костиль.

— Ось так сидить і мовчить все. Ослаб. А по що мовчати? Подати до суду, — її в суді не похвалили би.

— Кого в суді хвалили? — спитав Костиль, не дочувши.

— Що?

— Баба нічого собі, дбала. В їх інтересї не можна без сього... без гріха значить...

— Із власної хати, — говорив Яков з роздраженєм далї. — Постарай свою хату, і тоді гони. Ось яка найшла ся, диви! Хороба!

Цибукін слухав і не рухав ся.

— Власна хата, чи чужа, все одно, коби тільки тепло було, тай щоб баби не сварили ся. — Коли я в молодих лїтах був, то дуже свою Настасію жалував. Тихенька вона жіночка була. І все бувало: „Купи, Макаричу, дім! Купи, Макаричу, дім! Купи, Макаричу, коня!" Умирала, а ще говорила: „Купи собі, Макаричу, візок, аби пішки не ходив". А я її тільки медівники купував, більше нічого.

— А чоловік її глухий, дурний, — говорив далї, не слухаючи Костиля, Яков: так дурний дурним, наче гусак. Хиба він що розуміє? Вдар гусака по голові палицею — і того не зрозуміє.

Костиль встав, аби йти до дому на фабрику. Яков також встав і оба пійшли разом, розмовляючи. Коли вони відійшли на пятьдесять кроків, старий Цибукін встав також і поштигулькав за ними, ступаючи не рішучо, наче по слизкім ледї.

Село вже тонуло в вечірнім смерку і сонце блищало тільки на горі, на дорозї, що гадюкою бігла по склонї з долини на гору. З ліса вертали старенькі бабусї й хлопці з ними; несли коші з грибами й губами. Ішли гуртом жінки й дївки зі стації, де вони накладали цеглу до ваґонів, і на ногах у них і під очима було повно червоного цегляного пороху. Вони співали. Поперед усїх йшла Ліпа й співала зі всеї сили тоненьким голосом, споглядаючи при тім в небо, наче радуючись і одушевляючись, що, слава Богу, день скінчив ся і можна спочити. В гуртї жінок була її мати, зарібниця Прасковія, що йшла з узликом в руках і як все, тяжко віддихала.

— Здоров був, Макаричу! — сказала Ліпа, побачивши Костиля. — Здоров був, голубчику!

— Здорова була, Ліпонько! — утішив ся Костиль. — Молодички, дївчатонька, полюбіть богатого теслю! Ха-ха! Дїтоньки мої, дїтоньки (Костиль заплакав). Сокирки мої дорогі.

Костиль і Яков пійшли далї, і було чути, як вони розмовляли. Ось після них гурт стрів старого Цибукіна, і нараз зробило ся тихо, тихесенько. Ліпа й Прасковія трохи облишились і коли старенький підійшов близко до них, Ліпа низко поклонила ся й сказала:

— Здорові були, Григорій Петрович!

І мати також поклонила ся. Старий станув і нічого не кажучи, дивив ся них обох; його губи трясли ся й очи були повні сліз. Ліпа виняла з вузлика від матери кавалок пирога з кашею й подала йому. Він взяв і почав їсти.

Сонце вже зовсім зайшло; його блеск погас і на горі і на дорозї. Ставало темно й холодно. Ліпа й Прасковія пійшли далї і довго опісля хрестились.

СТОРІНКА „ПРОСЬВІТНОЇ КОМІСІЇ“ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Др. ІВАН РАКОВСЬКИЙ. 10

ПРО ЗЕМЛЮ, СОНЦЕ І ЗВІЗДИ

(ПОПУЛЯРНА АСТРОНОМІЯ).

—0—

(Конець).

7. Наш сьвіт.

Знаємо вже, що Чумацька або Молочна Дорога, се нічо иншого як тільки, тьма тьменна звізд. Тоті звізди, з яких складаєть ся Чумацька Дорога, не є ані так дрібонькі, ані так густо збиті, як нам здаєть ся; противно, се як раз самі найбільші звізди, що віддалені від себе так само на десятки або сотки років сьвітла, як попередно згадані звізди. Тільки там, де ми бачимо Чумацьку Дорогу, там в тій стороні звізд найбільше. Так само, коли ми стоїмо на великім майдані посеред тьми людий, от приміром на ярмарку або на відпусті, то нам здаєть ся, що ген далеко кругом люди і меньші і густійше стовплені, як коло нас. Всі звізди нашого неба і то так північного як і полудневого небозводу творять враз із звіздами Чумацької Дороги одну спільну громаду. Се одна велитенська громада звізд, що тягнеть ся довгою, слимаковато скрученою смугою у всесьвітнім просторі. Наше сонце належить також до тої звіздяної хмари і є одною із меньших її звізд, та враз із усіми своїми планетами займає маленьке, скромненьке місце близько її середини.

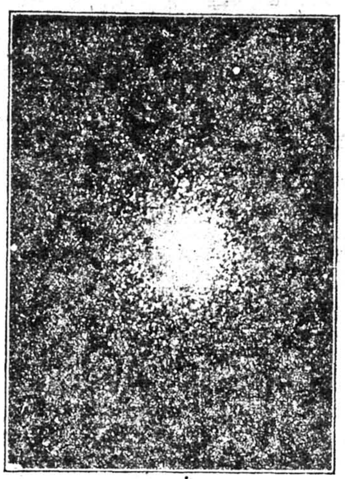
Ми знаємо також, що кожда візда, яка належить до тої хмари звізд, є таким самим сонцем, як наше, та має свої власні питомі планети, астероїди, комети та метеори. Кожда звізда, се про себе окремішний сьвіт, нераз певно більший і величавійший від нашого сонічного сьвіта, що складаєть ся тільки з одного сонця, вісьмох планет та кількасот астероїдів і комет. А всі ті сонця творять одну звіздяну хмару — один звіздяний сьвіт! Як великий той наш звіздяний сьвіт, можна з'образити собі з того, що найбільший промір тої звіздяної хмари доходить до довжини десять тисячий років сьвітла; значить ся, коли би хто хотів від якої звізди, що лежить на самім краю того нашого звіздяного сьвіта, дістатись до другої найдальшої протилежної, а гнав би з такою скорістю, з якою жене промінь сьвітла, то є перебігав би триста тисяч кільометрів в одній секунді, то мусів би гнати десять тисяч літ, заки дійшов би до своєї цїли. Грубість нашої звіздяної хмари майже шість разів меньша. Се наш сьвіт! А ген там на окраїнах того нашого сьвіта догледжують вчені чим раз більше сьвітляних хмарочок, яких дотепер начислено вже більше як дві тисячки. Пильні досліди виказали, що значна часть тих сьвітляних хмарочок, се нічо иншого як тільки тисячі або й міліони звізд, які згуртувались у питомі громади, окремішні від нашої Чумацької Дороги (гл. обр. 43).

Се другі сьвіти не меньше могучі та величні від нашого. Справді безмежна наша природа, та безгранична її велич!

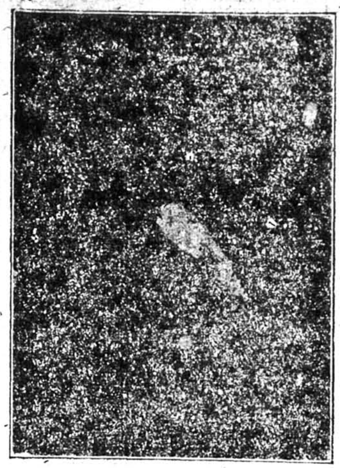
8. Звідки взяли ся звізди?

Дуже багато із тих сьвітляних хмарок, про які ми попередно згадували, не є громадами звізд а справдішними сьвітячими хмарами і ми називаємо їх мраковинями. Мраковинє се велитенські маси сьвітячих пар (газів), що займають простір нераз міліони разів більший як наше сонце. Вид їх буває дуже ріжнородний.

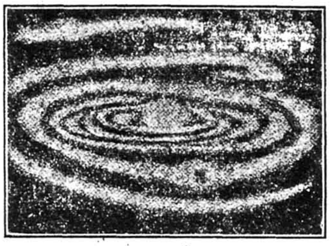
Деякі мраковиня виглядають так, як неправильні ніжненькі хмарки або мраки, инші виглядають мов слимаковато-скручені смуги, а ще инші мають вид перстеня або кількох, уложених довкруги себе, обручів. Ті послідні, слимаковато скручені і перстеневаті, мраковиня мають звичайно в самій середині густе ядро і більше або меньше подібних ядер поза ним, а положенє і будова тих всіх ядер вказує на те, що всі вони повстали через згущенє самогож мраковиня. В додатку знайдено багато таких мраковинь, у яких згадані ядра є звичайними звіздами, а се безперечний доказ



Образок 44. Окремий звіздяний сьвіт в громаді Геракля, між Лірою а Короною.



Образок 45. Мраковиннє в Андромеді, понизше Касіопеї.



Образок 46. Повстанє нашого сонічного сьвіта: середна куля то сонце, довкола него багато перстенів, які перериваючись творять меньші кулї: планети.

на те, що мраковиня, се ніжна, первісна матерія, з якої творять ся нові звізди. З осередного великого ядра мраковиня творить ся нове сонце, а з других, побічних, меньших ядер повстають його планети із своїми місяцями. Так повстало також і наше сонце та всі другі сонця, які ми звичайно називаємо звіздами. Колись перед віками не було нашого звіздяного сьвіта, а цїлий всесьвітний простір, де тепер є наше сонце і всі другі звізди, був виповнений однородною, дуже ніжненькою парою (газом). Се велитенське пра-мраковиня почало поволи згущувати ся та обертати ся, а наслїдком того, як доказують вчені, мусїла з неї утворити ся слимаковато скручена мраковинна смуга, що роздїлила ся на безлїч меньших мраковинь. Ті мраковиня згущують ся дальше, а кожде з осібна, обертаючись довкола себе, знова так само розпадаєть ся на більшу або меньшу скількість густаво-плинних куль, з яких середна найбільша стає сонцем, а побічні, меньші його планетами. Згадані густаво-плинні, зразу дуже розжарені, кулї, згущують ся дальше та остигають, внаслїдок чого планети швидко змінюють ся у цїпкі чим раз холоднїйші кулї, а сонця поволи темнїють і меркнуть. З деяких мраковинь що іно починають творити ся нові сонічні сьвіти, та безлїч сонць потворилось вже давно і тепер вони в самім розгарі життя; але багато сонць є вже і таких, що остигли вже зовсім, та замінили ся у зимні, бездушні, мертві кулї. Такі завмерлі сонця сходять поволи з своєї давної дороги, через те остаточно стрічають ся з другими сонцями а ударившись разом, розжарюють ся на ново та замінюють ся у нові мраковиня. Оттак в природі житє і смерть заєдно перемінюють ся із собою.

ЗАКІНЧЕНЄ.

Поглянько ще раз в послїдне на наш, звісний нам дотепер сьвіт.

Посеред безмежного всесьвітного простору стоїть могутна слимаковато скручена хмара міліонів сонць.

Кожде з тих сонць, се окремий сьвіт з своїми планетами, астероїдами, кометами та метеорами. А всі ті небесні тїла мають в основі однаковий вигляд, збудовані з однакового матеріялу, та повстали з одного велитенського мраковиня.

Одностайний устрій того нашого сьвіта, його велич і безгранична просторість, безконечне число небесних тїл, та їх правильний уклад побіч безвпинного руху, а вкінци їх спільний початок, однакова будова, судьба і кінець — все те наповняє нашу душу безмежним подивом для всемогучих сил природи, та глибоким поважанєм для тих велитів людського духа, що з'уміли відкрити та пояснити сї великі тайни природи.

М. Чернявський.

ПАНТЕОН.

(Уривок).

І знов
Ми піднялись високо над землею.
Вона з під ніг втекла, мов провалилась,
І стала враз туманом білуватим.
І я спитав: — „Учителю мій любий,
Куди ще знов ми летимо з тобою?“
Одмовив він: — „Я мушу показати
Тобі тепер колосів світових
І велетнів людського роду“.
Й разом
Обох нас вниз мов вихрем захопило.
Як голуби, угору крила знявши,
Крізь хмари ми спустили ся на гору.
І та гора була покрита снігом,
Що ні чия одвіку ще ніколи
Його нога людськая не топтала.
Стояв на тій горі величний храм.
Суворий, він здіймавсь високо вгору.
А круг його холодна колоннада,
Мов вартові грізні його спокою,
Стояла скрізь. І тридцять троє східців
Вели в той храм. І на дверях у його
Таємний напис був: Aeternitas.*)
І мовив тут учитель мій до мене:
— „Ти бачиш храм? Се пантеон народів.
Іди в мій слід!“ І тільки що рукою
Торкнув ся він дверей різбляно-кутих,
Ті двері враз без гуку одчинились,
І ми ввійшли у храм велично-строгий.
Там коло стін із краю в край стояли
В німих рядах статуї мармурові.
І я почув: — „Отут усі народи,
Які були коли на білім світі.
Статуї їх отут на вічні віки
Поставлено“.

*) Вічність.

I холод таємниці
Мене обняв. І затремтів увесь
Од жаху я і вкупі — здивування.
За руку взяв мене благий учитель.
— „Іди й дивись!" — промовив він.
I ми пішли. Незрушними рядами
Ті велетні, химерно незвичайні,
Стояли скрізь — кряжисті, череваті,
Розставивши незграбно ноги й руки,
Оброслі шерстю, без сліда одежі,
Обличчями ж страшенні невимовно.
— „Хто се такі?" — учителя спитав я.
— „Титани сї — прапрадіди народів,
Що людьми потім стали зватись.
Ще звірь у їх сильнїйший від людини,
Та вже позначив їх природи ґенїй,
І в черепах у їх уже майнула
Безсмертна мисль."
I справді, щось подібне
До мисли я, вдивившись в їх обличчя,
Побачив. Та була то мисль неясна,
Мов смутний сон.
І далї ми пішли.
Усе такі ж стояли вряд титани,
I тільки їх обличчя відрізнялись:
Все більш вони скидали ся на людські.
Стояли всї вони, немов живії.
I дивно бачити менї було
Родів минулих прадідів страшних.
Були вони дебелі і могутні,
І икли в їх зпід вусів виглядали...
I мовив я: — „Учителю благий мій,
Веди мене до більш на нас подібних.
Бо дивлючись на сї страшні потвори,
Моя душа від жаху й суму вяне:
Здаєть ся їй — нема нічого в людях
Одмінного від звіря лїсового".
I тихая усмішка промайнула
У його на устах і їх зогріла:
— „І звірі всї, і людський рід, і гади,
Рослини всї, і море, й скелї, й хмари —
Усе то діти матери-природи.
Але ходім.
Узяв мене за руку
I в другий край повів німого храму.
I кожен згук од нашої ходи
У всїх кінцях у храмі одгукав ся,
Немов то нам статуї всї гукали:
— „Чого прийшли до нас, у царство тиші,
Чого турбуєте наш мертвий спокій?"
— „Дивись тепер", — сказав менї учитель.
Поглянув я, і дух мій занімів.
Немов боги, прекрасні і величні,
Стояли тут стрункі статуї.
Одні в легкій одежі мармуровій, —
Такій, що вітер тільки повійни,
Вона, мов шовк, зашелестить, здавалось.
А другі — зовсім як родила мати.
Були вони вродливі і могутні.
І гостра мисль у їх очах світилась.
Високі чола думи повивали —
Глибокі, як безодні океана,
Мов день весни блискучої — ясні.
Пізнав у їх я давнїх Ассиріян,
Пізнав синів Египта прямоносих,
І Вавилона, й Греції, і Рима
А опізнав прекраснії статуї.
I я стояв, і милував ся їми,
Коли мого плеча рука торкнулась,
І рік наставник мій: — „Мина година.
Багато нам ще треба повидати,
Летіти треба в иншії місця.
Ходім одвідсіль." Та його за руку
Я ухопив з нестриманим благаннєм:
— „А мій народ? Невже я не побачу
Його у сїм всесвітнїм пантеонї?..."
— „Того тобі не дано" — він одрік.
Але я впав навколїшки з благаннєм
I теплими сльозами оросив
Його десницю. І гукнув він гучно:
— „Гей, де ви, де, майбутнії народи?"
I наче грім загоготав у храмі
Той смілий поклик, і далеко десь
Озвались голоси: — „Ми тут, провидче!"
За руку взяв мене учитель знов.
— „Ходім" — сказав. — „Зостала ся хвилина".
Та ми вже не пішли, а полетіли
В той храму край, де голоси озвались.
Стояли й там в струнких рядах статуї,
Але мов недороблені були.
В однїх ще тільки-тільки визначались
Велике черево і руки й ноги,
Виразно в других спина видавалась
Із скелї мармурової, а там
Уже вся постать з груди виступала
I не було ще тільки лиш обличчя.
— „Шукай отут!" — сказав менї учитель.
І показав рукою на статуї,
Що ледві на людей скидатись стали.
— „Отсе славянщина." І бистрим оком
Обвів статуї я, і не знайшов
Статуї рідного свого народу.
— „Нема її!..." — я простогнав. Але
В ту саму мить всїм тїлом я здрігнув ся:
Побачив разом три статуї я,
Що мов зрослись. Одна із їх скидалась
На білого ведмедя, а другая —
На пень оброслий мохом — пень трухлявий, —
Така була убога тая постать.
А третяя — дебела, черевата,
З могутнїми плечима і руками,
Що мов чепіги велетенські плуга
От-от збірали ся у землю вритись, —
Була без голови... І ледві визначалось
Горбом те місце, де повинна бути
Вона колись...
І сумом стислось
З жалю у мене серце, і сльозами
Затьмились очі враз. „Без голови!..
Сліпа, стихійна сила, що не має
Ще виходу для себе!..."
Я не чув,
Як вийшли ми із храму. І коли
Менї дмухнув в обличчє вільний вітер
I сльози осушив, побачив я,
Що знов ми летимо понад землею.
Вгорі нависли хмари. Падав сніг...
I зараз же під нами в тихий дощ
Перекидав ся і летів на землю
Алмазами ясними... Та мене
Вже не цікавило нїщо: стояла
Перед очима тая безголова
Статуя рідного мого народу...

Олекса Стороженко.

РОЗУМНИЙ БРЕШЕ, ЩОБ ПРАВДИ ДОБУТИ.

(Приказка).

Жив собі у якімсь містечку дуже багатий крамар; було в його до чорта грошей: повнісїнька скриня карбованців і талярів. Як же вмер і три його сини стали ділить ся худобою, то в тій скринї й залїзного шага не знайшли. Стали брати міркувать, кому б загарбать ті гроші? не взяв же їх старий з собою на той сьвіт, та й з чужих людей ніхто до них не заходив, і скриня замкнута, а грошей чорт-ма... Думали брати, гадали, що їм на сьвіті робить? от старший брат і каже:

— Ходімо у паланку[1]) до військового судді, нехай він нас розсудить, хто з нас трьох злодій, бо вже опріч нас нікому і вкрасти тих грошей.

Згодились брати, і пішли у паланку до військового судді. А той суддя такий був розумний та спритний, що яке б темне діло не було, то зараз його на сьвіт виведе, а гляне на чоловіка, то й думку його відгадує. Прийшли брати до судді, вклонились, положили, по звичаю, на сирно[2]) буханці, та й росказали йому про своє діло.

— Пострівайте ж, люде добрі, — каже суддя: — дам пораду другим, та й об вашім ділї поміркуємо.

Як випровадив суддя тяжущих[3]) і запросив братів у сьвітлицю:

— Сідайте, люде добрі, — каже, — та скажіть мінї, чи ви бачили коли нашу сотниківну?

— Як не бачить, — одказують брати: — бачили, на всю околицю краля, здаєть-ся на всьому сьвіті не знайти такої гарної та сановитої[4]) дівчини як вона!

— Ну, так добре ж, що бачили, — каже суддя: — а чули ви, що вона одружилась з старим дідюгою, черкаським повковником?

— Не чули, — скрикнули брати, — і не сподівались!

— Ну, так теперечки слухайте, що я вам казатиму; як роскажу про сю чудасію, так тодї вже і вам пораду дам. — „Між людьми була така чутка, що сотниківна кохала ся вже з якимсь крутиусом, чи шибайголовою, — так, бачите, не хотїлось їй за старого; однак батько приневолив і небогу повінчали з повковником. Як повінчали, повковник і повіз до свого дворища молоду жінку. Звісно, товариство і приданки[5]) бенкетують собі, а князя й княгиню повели спати; як дружки повиходили з спальнї, сотниківна пуць перед дідюгою навколїшки, та й каже:

— „Слухай, нелюбе, кохалась я з одним козаком і заприсягались нікому більш, як йому одному, віддати моє дівоцтво: так коли хочеш, щоб я тебе поважала і до смерти була тобі вірною, то одпусти мене на ніч до мого коханого; як же не пустиш, то що-дня буду тобі змінять[6]), сама пропаду і тебе за собою на той сьвіт потягну!"

Старий крутнув вуса, почухав потилицю, поміркував, та й одпустив.

— Одпустив! — скрикнув старший брат: — оттакого дурня знайди!

Кинув оком на його суддя, та й знов почав росказувать:

„А одпускаючи старий свою жінку, й каже:

— „Іди, та тільки нищечком, щоб ніхто не знав і не бачив, а то наробиш і собі і мінї недоброї слави".

Накинула на себе небога свитину, та й пішла як була убрана на весїллї, в жемчузї, в дукачах і самоцьвітах[7]). Ніч була темна, нічого не видко, хоч в око стрель, та й не близько до того козака, з котрим вона кохалась, аж на вигонї за містечком. Іде сотниківна та й іде, нічого їй і не страшно; — не даром люде кажуть, що кохання неначе добрий кінь носить чоловіка. Коли, де не взявсь, назустріч їй гайдамака, — хап її за груди; хоч і темно, а побачив, собачий син, жемчуг та дукачі; хотів був зараз позривать, а сотниківна його за руку.

— „Пострівай, — каже, — чоловіче, не руш мого убрання, нехай оттак побачить мене мій коханий; а як вернусь від його, то сама тобі віддам отсї цяцьки!"

Росказала гайдамацї, хто вона і як її пустив старий чоловік до коханка.

— „Диво та й тільки! — каже гайдамака, дослухавши сотниківну: — іди ж — каже — до свого коханка та гледи не збреши, назад вернись".

Сидить козак бідолаха в своїй хатї, проклинає свою долю: хоч не зрадила йому його кохана, так все-ж таки стратив її на віки вічні. Зажурив ся сердешний і горючими сльозами вмиваєть-ся; коли чує— хтось лапає біля клямки; відчинив двері, — і очам своїм не йме віри: перед ним стоїть сотниківна, убрана як під вінець, неначе з самого неба до його прилетїла.

— „Чи тебе-ж, моє серденько, — скрикнув козак, — я бачу перед собою?"

— „Мене, козаче! — одказала сотниківна, — додержала я свого слова, твоя на всю ніч, з душею, з тїлом!"

Притулили один одного до серця та й заплакали: щастя, як і горе, кажуть люде, точить сльози. Як трошки опамятувались, козак і пита сотниківну:

— „Як же ти втїкла од твого нелюба?"

— „Я не тїкала, — одказує сотниківна, — він сам мене пустив!"

Та й росказала йому усе, як було. Замислив ся козак, і йому досталось покрутить вуса і почухать потилицю; думав, думав, зітхнув, та й каже:

— „Коли твій нелюб до тебе такий ласкавий, що уважив твоє прохання, то й я повертаю тобі назад твоє слово: щоб воно не скривдило тебе на віку! Будь щаслива; якою прийшла, такою й повертай до свого нелюба!"

— Отсей мабуть ще дурнїйший од старого повковника! — скрикнув середущий брат.

Суддя глянув на його, та й росказує дальш.

„Повертаєть-ся сотниківна до дому, а гайдамака вже її стереже. Тільки вгледів, до неї.

— „А що?" — пита цікаво.

— „Нічого", — каже сотниківна.

Та й росказала гайдамацї, що між ними було.

— „Отсе, які-ж чуднї люде", — обізвавсь гайдамака, чухаючи потилицю. Далї думав, думав, та й каже: „Коли твій чоловік і коханок змилувались над тобою, то й я тебе милую; як прийшла, так і йди собі до свого нелюба!"

— Отсей мабуть ще дурнїший за тих двох! — скрикнув менший брат, аж з місця скочив.

Ну, теперечки, — каже суддя, — слухайте, що я вам казати-му об вашому ділї. Ти, — каже старшому, — рівнивий[8]) чоловік!... Ти (суддя глянув на середущого) дуже ласий до гарних панянок! А ти, — гримнув на меншого, — злодій, ти загарбав батьківські гроші!

Менший брат сюди-туди, одмовлять ся.

— Признавайсь, — каже суддя: — бери третину, а остатні верни братам; а не вернеш, то ми й сами допитаємось; та ще й на шибеницї тебе похитаємо!

Нічого робить меншому брату, признав ся і вернув братам вкрадені гроші.

— Як же теперечки, — спитали брати, — живе старий повковник з молодою жінкою?

— Та ні! — каже військовий суддя: — сотниківна і не думала одружитись з старим повковником; се я брехав, щоб добути правди!

От як-би такого розумного суддю послав нам Господь милосердний!

---

1) Паланка—місце укріплене (частоколом), місце пробування полкової старшини. 2) Сирно—маленький столик, доокола котрого сидять на землі. 3) Тяжущих—(росс.)—позиваючих ся, процесуючих ся. 4) Сановитий—статний, знатний, пацовитий (з панським виглядом, манєрами), елєгантський. 5) Приданки—весїльні гості (свояки) молодої. 6) Тобі змінять—тебе здраджувати. 7) самоцьвіт—дорогий камінь. 8) рівнивий—заздрісний.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАНЄ ВЕДЕ ДО ПРОСЬВІТИ, А ПРОСЬВІТА —СЕ СИЛА.—ПИШІТЬ ПО ЦІННИК КНИЖОК ДО ДРУКАРНІ „СВОБОДИ", 83 ҐРЕНД Ст., ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ.